

№ 24. 1925/26.

4.—

15. II. 1926.

КОМЕДИЈА

Жанка Стокић као Нера, удовица у Глишићевој „Подвали“ у београдском Народном Позоришту („Седи Нера на ћепенку, прети прстом Петку, што долазиши тако ретко, господине Петко“).

Žanka Stokić kao Nera, udovica u Glišićevoj „Podvali“ u beogradskom Narodnom Pozorištu („Sedi Nera na čepenku preti prstom Petku, što dolaziš tako retko, gospodine Petko“)

— ФОТО : Вл. Бенчић, Београд. —

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Б. Јовановић. Власник Издавачко Удружење „Илустрација“ — Београд, Косовска 11.

Missa solemnis, op. 4.

Пред најусрднију молитву божици на Позоришном Тргу: премиера дне 20. II. 1926, — као, у осталом, и свака друга премиера

У суботу подноћ отвориће се, и по четврти пут од почетка ове театрске године, царске двери олтара у катедрале богиње наше Глуме, и одслужиће се још једна свечана служба, из нас самих и за нас исте. Јер свака домаћа премиера је за нас једна свечана литургија, никако обично позоришно бдење, ни вечерње. Све је ту ново, и све хоће да се обнови: и људи и ствари, и глумци и гледаоци и декор; и историја да се подмлади. Расположење је свечано, пуно очекивања, као пред Ускрс у цркви: од сваке домаће премиере очекује се чудо. Оно велико чудо, које је толико потребно нашој поколебаној вери у нас саме и у наше уметничке моћи, а које никако не долази. Као ни Месија наше драмске књижевности, у чији је долазак наше дезоријентисано и разочарано поколење поготово престало и да верује, иако је полупало своје старе идоле, можда мало пре времена, па сад седи: душе празне и с расположењем Јеремије на водама вавилонским. Седи немирна срца и наоштрена слуха, па се прене, да живахне у нади кадгод репертоарско звено најави премиеру нашег оригиналала.

Искупиће се верни у храму на Позоришном Тргу, један нарочити скуп свечано расположених фанатика, који дрхте од жеље за чудом. Са противне стране, лагано и смерно, улазиће у храм жреци чудне богиње, која као Астарта сажиже своје жртве палjenице, и ступаће право у олтар, на бину. Јер улазак нашега глумца у гардеробу, и облачење и маскирање његово, врши се с оном истом тихом побожношћу, с којом и слуге Господње навлаче стихаре и одежде. И дини ће се завеса као да се отварају царске двери.

И запојаће »Многаја љета«. Као што су прошли пут приказали мистерију о »Смрти Уроша V«, а још пре тога дали Дојчиновића и Бартуловића.

А ми ћемо, исто као и пре, дрхтава срца и узбуђени, преживљавати оне тренутке, интензивније него свој лични живот. Јер биће у нама, поред оног нашег, још онолико живота колико у комаду има лица којима желимо да на позорници не умру као лептирак који се ишчаурио на тој бини, већ да жи-

ве вечно; и још исто толико глумачких живота, којима хоћемо среће и успеха; и још живот писца преживљавајућемо тада ми, она 2—3 часа вихра и пустоши, и вртоглавице и усхићења који њиме тресу. На домаћој премиери ми живимо нешто своје; ми добијамо и губимо најдраже, ми постајемо богати наследници или остајемо сиротани преварених нада и обманути у очекивањима, или одлазимо утешени и охрабрени за даљу љубав према своме театру, за даљу веру у наш таленат, и за наду на нашег Месију који ће нама доћи...

Опет су зазвонила звона на Позоришном Тргу и најављују нам свечану службу за 20. фебруар, прву суботу која доће. »Многаја љета« од Душана С. Николајевића.

Хоћемо ли се овога пута приближити чуду које очекујемо и назрети Месију? Да ли ће Душан С. Николајевић бити бар један од претеча, или ћемо и њега да распињемо?

Крстови су већ ту, зар их не видите? И два разбојника су ту, и њих већ имамо.

Нека се врши вольја Господња у име публике и целог једног циничног поколења! И мир вам, инквизитори духа, и критике!

Н. Ј.

Оперета, господо!

Сплитско Народно Позориште: Тијардовићева „Мала Флорами“

Једва једном: остварен је сан свих сплићана — велики празник у театру — испуњена велика жеља поносних грађана — давана је оперета!

Тијардовићева »Мала Флорами« пуни кућу. Већ је шест пута била распродата, а биће извесно још десетак пута, и свих петнаест пута.

И сплићани уживају, пуцају од смеха, пљескају као људи. Panem et circenses! И кад »шјор Бепо« упре прст у плафон и превари пуковника Монфор де Кемпервила, те сретно однесе свој кишобран уз узвик: »Јепла Ђилда!« — у театру настане лудило!

Дело је, можда се сећате, писано у сплитском дијалекту. Има неколико успелих сцена, али и неколико банаљнијих. Музика је прилично успело компонована на популарне сплитске мотиве с добром инструментацијом. Ово је већ друга Тијардовићева оперета. Прва се зове »Пјеро Ило«, и није толико успела колико ова.

Оперета је лепо инсценисана и још лепше костимирана. (За опрему дала је чак и општина 10.000 динара!). Главне улоге играју већином домаћи дилетанти. Особито забављају публику г. г. Ковачић (шјор Бепо), Журо (шјор Филе), г-ђца Радица (Флорами) и г. Ноје Матошић (Мирко). Између глумаца бри-

Н. Гошић као Вуле Пупавац у „Под-
вали“ Милована Глишића.
— Фото : Бл. Бенчич, Београд.—

Златковић као Неша „приватни адво-
кат“ у „Подвале“ М. Ђ. Глишића.
— Фото : Вл. Бенчич, Београд.—

љирају г-ђца Мица Шекулин (мис Бјутифлауер), г. Мате Боначић (Филицијо), г. Јован Јеремић (шјор Дане), г. Бандић (пуковник), г. Ракуша (официр), и т. д.

Сплитска публика, која је самом драмом — иако је ова прилично добра — била незадавољна (јер овде публика не воли драму, не разуме је, нема за драму никакве унутарње потребе, не тражећи од позоришта културе, већ само забаве), та публика која је бојкотовала драмске представе, сада је задовољна.

Заменик управника, одличан наш песник др. Мирко Королија, драматург овд. позоришта, дugo је водио позориште у смислу културном и хтeo да театар буде, *пре свега, културна установа*, морао је, услед јаке пресије сплитске масе (међу којом су најглавнију улогу играли власници ложа) попустити и отворити врата *забави*.... При овоме финансиске прилике играју велику улогу. Шта ћемо.... Tempora mutantur... рече ми неки професор, који никад не долази на драму, а већ ето шести пут, гледа оперету!

Само се по себи разуме да је, крај оперете, драма пасторче (па она је Сплиту одувек била пасторка!) Ма како добро драма била увежбана и одиграна, па нека буде и дело најбољег светског комедиографа, — свеједно: више од 3—4 пута неће ићи. И то пред у пола празног кућом! Али се драма ипак јуначки дрижи. Сва част драмским глумцима који под таквим приликама раде (замислите: сваких осам дана даје се нова премијера!), и који заиста уметнички глуме.

У последње време добро су посећени комади: »Бидо« (с г. Рајчевићем у главној улози), »Хасанагиница« (г-ђа Вуксан-Барловић у гл. улози) и »Коштана« (са г-ђицом Радицом у гл. улози). Веома су добро успели: »Мала Бираги« (са г-ђом Драгићем у гл. улози) и Бенелијева »Бездушна шала« (са г.г. Беком и Илићем у гл. улогама).

О сплитској драми јавићу се детаљније други пут.

При.

Репертоар

У Београдском Народном Позоришту

ПОНЕДЕЉАК: „Борис Годунов“ и, у Мањежу, „Пепељуга“ и „Зулумћар“. — УТОРАК: „Смрт Уроша V“ и Соколска Академија (Мањеж). — СРЕДА: Концерат „Обилића“ и „У затишју“. — ЧЕТВРТАК: „Јулије Цезар“, Балетско вече Висњакове (Мањеж). — ПЕТАК: „Кармен“ (гостовање г-ђе Захарове) и „Осма жена“. — СУБОТА: „Многаја љета“ Душана С. Николајевића (премијера). — НЕДЕЉА: „Лакме“ (дневна), „Подвале“ (вечерња) и, у Манежу, Концерат руског Нар. Универзитета (матине), „Дорћолска посла“ (дневна), „Тартиф“ (вечерња).

Припремање премијере

IV. Интервју са писцем комада „Многаја љета“, који се даје у београдском Народном Позоришту 20. О. М., и разговор са редитељем

У разговору смо застали код младог Милана, који је, лакомислено, начинио дефицит у банци где је благајник, па је на крају крајева, извршио самоубиство. Све је тражило његову смрт, и људи и прилике, и није му било опроштаја ни милости; а он се није убио из кајања, већ је погинуо као престрашено звере, које гони хајка и које натрчава на неку смртоносну препреку и убија се.

Узгредно питање г. Николајевићу

— То, код Вашег Милана, у ствари, није ни право самоубиство, и у опште, ко је и шта је тај Ваш Милан?

— У Милану, који је слабић, али дечко боље врсте, — прихватио је г. Душан С. Николајевић — несвесно живи ново време, које ће доћи. Само је он слаб и сувише детињаст да то разуме. Милан је једна од првих ласта које падају... Код њега је главно ово: да се не каје. Е, видите, у томе некајању, у томе је сва снага и сва грозота оног времена које извесно наилази...

Главно питање аутору

— То време ће истећи из данашњег друштва које сликате у својој драми...

— Јест, мојој драми је тежња да да реалистичку слику нашег друштва, које прелази нагло из патријархалних форми у форму модерног капиталистичког друштва. Већ самим тим друштво је у кризи, а та је криза појачана извесним ативизмима, које носимо у душама као баласт поколења тешке историске судбине, који је притиснут још и општом моралном кризом целог света после рата. На једној страни егоизам, распљен и оцинчен, а на другој: извесна анархијистична деструктивност захвата се оних који су социјално доле.

Јован: централна личност

— У Јовану сам хтeo да покажем, како се у души једног нашег расног човека прелама, као кроз призму, цео тај хаос морални који влада светом и нашом земљом. Чему ће све одвести кризу, ми то не можемо знати; али, свакако, подземно се грчи један нови свет, чија ће прва фаза бити рушилачка. Она ће бити рушилачка, иако неће имати довољно снаге за широку организацију, нити за једну систематску упорност. Јован је немоћан да буде јунак тога времена које ће наћи; али је он, зато што је човек од расе, нека врста мутног претече...

Нушићев „Свог“ у руском преводу. У Манижеу. Заслужили
сви, од првог до последњег, с лева на десно: учитељ музике
(Вечеславски), Мика Ристић (редитељ), Јелкина (J.
Јелина), служавка Ана (Шадурскаја), тетка Марта (J. Узунова),
конферансије (Вл. Текел-Куракин), преводилац (инж. Вl. Јакин),
Бл. Јацин, Нада (Чаљејева), Сима Јеремић (Прунов), Стоја-
новић (Закуљин), Стана (Нискаја), I. носач (Платонов), То-
мићка (Александрова), II. носач (Виноградов), Кaja служавка
(Конрад), Јивановића (Храповицкайа), Тома Мелентијевић
(М. Сергијев).

Foto: Вл. Бенчић — Београд.

NUŠIĆEVIĆ

„SVET“

U RUSKOM

PREVODU

U MANIJEU

ZASLUŽILI

SVI

OD PRVOG DO POSLEDNJEГ

S LEVA NA DESNO:

UČITELJ MUZIKE

(VEČESLAVSKI)

MIKA RISTIĆ

(REDITEЉ)

JELKINKA

(J. JELINA)

SLUŽAVKA ANA

(ŠADURSKAJA)

TETKA MARTA

(J. UZUNOVA)

KONFERANSIJE

(VL. TEKELL-KURAKIN)

PREVODILAC

(INŽ. VL. JAKIN)

BL. JACIN

NADA

(ČALJEJEVA)

SIMA JEREMIĆ

(PRUNOV)

STOJANOVIC

(ZAZULJIN)

STANA

(NISKAJA)

I. NOSAČ

(PLATONOV)

TONIČKA

(ALEKSANDROVA)

II. NOSAČ

(VINOGRADOV)

KAJA SLIŽAVKA

(KONRAD)

ŽIVANOVIĆA

(HRAPOVICKAJA)

TONA MELENTIJEVIĆ

(M. SERGIJEV)

Глумачки бал у београдском Народном Позоришту: декор-
сана позорница, дело г. ј. зедринског и пос. инžијера V. Jo-
vanovića. Одржано 1. фебруара 1911. године. Највећи
драматични глумачки штимун у овој години.

Foto: Вл. Бенчић — Београд.

Glumачki bal u beogradskom Narodnom Pozorištu: dekor-
sana pozorница, delo g. Ž. Zedrinskog i poz. inžinjera V. Jo-
vanovića. Saobracajac, knjige s februarskim
triista čuda.

Foto: Vl. Benčić — Baograda.

— . . . Као неко једињење из елемената готово натуралистичких и из нечег фантомског. Лепо. А Филип Марјановић?

Гионири — пропasti

— Филип Марјановић? готово је и пречуо г. Николајевић, још сав у Јовану, чисто ископавајући из сећања план зграде и текст повеље и намене, узидане дубоко драми у темеље, у камен темељац, на који се често и не мисли кад се почне узлазити на последње скеле. — Филип Марјановић?... Свако друштво у пропадању, пре него ће пропасти, даје јаке појединце који носе читав онај ред, осуђен на пропаст. Тада појединац, јак, сиров и бруталан, ето то је Филип. Он је типичан носилац наше сељачке (у рђавом смислу те речи), полукултурно политиране буржоазије . . .

...додир жица с Милованом Глишићем... сасвим из даљек ?...

= Филип је једна комбинација лисице и курјака, незајажљив, као што сељак може да буде незајажљив. Његов цинизам застане само за један тренутак кад треба да згари последњу вољу. Он је одмах после тога врши и — што је карактеристично за те појединце, који се јављају при пропасти једног моралног система — осећа чак неку снагу што то врши. А кад изврши, онда за тренутак његову душу као да је нешто тупо ударило, — и он опет даље гази... Примитиван, он има развијен инстинкт, и то чисто животињски инстинкт фамилије. Филип се боји за дете, али чак и у том типу несвесно живи један фаталитет, страх од фаталитета. Он тада гуши, сигурно, у својој бруталији природи; али у последњем моменту он се покољеба («све се свети»), па ипак не престаје да буде животиња.

...И само вас молим...

Писац драме «Многаја љета», неко стари новинар, не вољи да даје интервјуе. Сматра да је, од своје стране, изван саме драме, о драми доста рекао, и да за драму треба сама драма да говори. Па ипак је имао једну молбу, гоњен жељом и потребом да се огради од прогањања оних поданика ове земље, немирних душа и нечистих савести, којима би се учинило да су у комаду нашли неке подозриве сличности. Од прилике оно исто шта се догађало чича Миловану Глишићу, коме се пријавило на стотине увређених «оригинала» за сваки успешији његов тип. Зато је рекао г. Николајевић, на kraju :

— И само вас још једном молим да преко вашег листа објавите да ја, пишући ову драму, нисам мислио ни на једну одређену личност. Ја сам узимао елементе из којих је састављено наше друштво, а ако ко нађе себе ту, — нека не крви огледало!

Душан С. Николајевић

Рођен 1885. г., син познатог државника, естете и елејијете Светомира Николајевића. Почиње врло рано радити на књи-

жевности и на новинарству, коме је поклонио осамнаест година својега живота. Неко време био је врло активан новинар, тако да је био први председник Југословенског Новинарског Удружења. Али, последњих година, све више излази из журналистике и све јаче улази у књижевност, где је раније био страстан полемичар и врло борбен.

Књижевну делатност развија нарочито после рата. Пише есеје. Ових дана изашла је његова расправа о Демону у терорији државе.

А да ће г. Николајевић писати драме није очекивао нико. Једино у П. колу његова циклуса «Кроз живот и књиге», а у напису «Достојевски и Шајлок», осетило се да у Душану С. Николајевићу има и драмске жиџе.

Светомир Николајевић. — Ово је прилика да се потсетимо на пок. оца писца драме «Многаја љета» који је, нека буде узгред речено, био у своје време и члан Књижевно-Уметничког Одбора београдског Народног Позоришта. Један од најобразованијих и најкултурнијих људи својега времена, Светомир Николајевић био је дуго година професор књижевности на Великој Школи, одакле систематски уводи у наше друштво европску књижевност. Његова предавања — тамо пегде осамдесетих година — најбоље су посебна, нарочито предавање пред Шекспиром. Један део објављен је у у «Раду» Пере Тороровића. Светомир Николајевић је први, који наш свет упознаје са Скандинавцима.

Г. Гинић о режисском проблему комада

— Има ли у Николајевићевом комаду каквих тешкоћа за редитеља или, још боље, проблема каквих се до сада нису јављали у нашој домаћој драмској продукцији ?

— Па имате на позорници читаве масе, где сваки појединач има своју сопствену мисао коју спроводи, и где у истимах, сви истовремено говоре. Писац је, својим текстом, дао једну праву линију, али то треба и режиски да се спроведе...

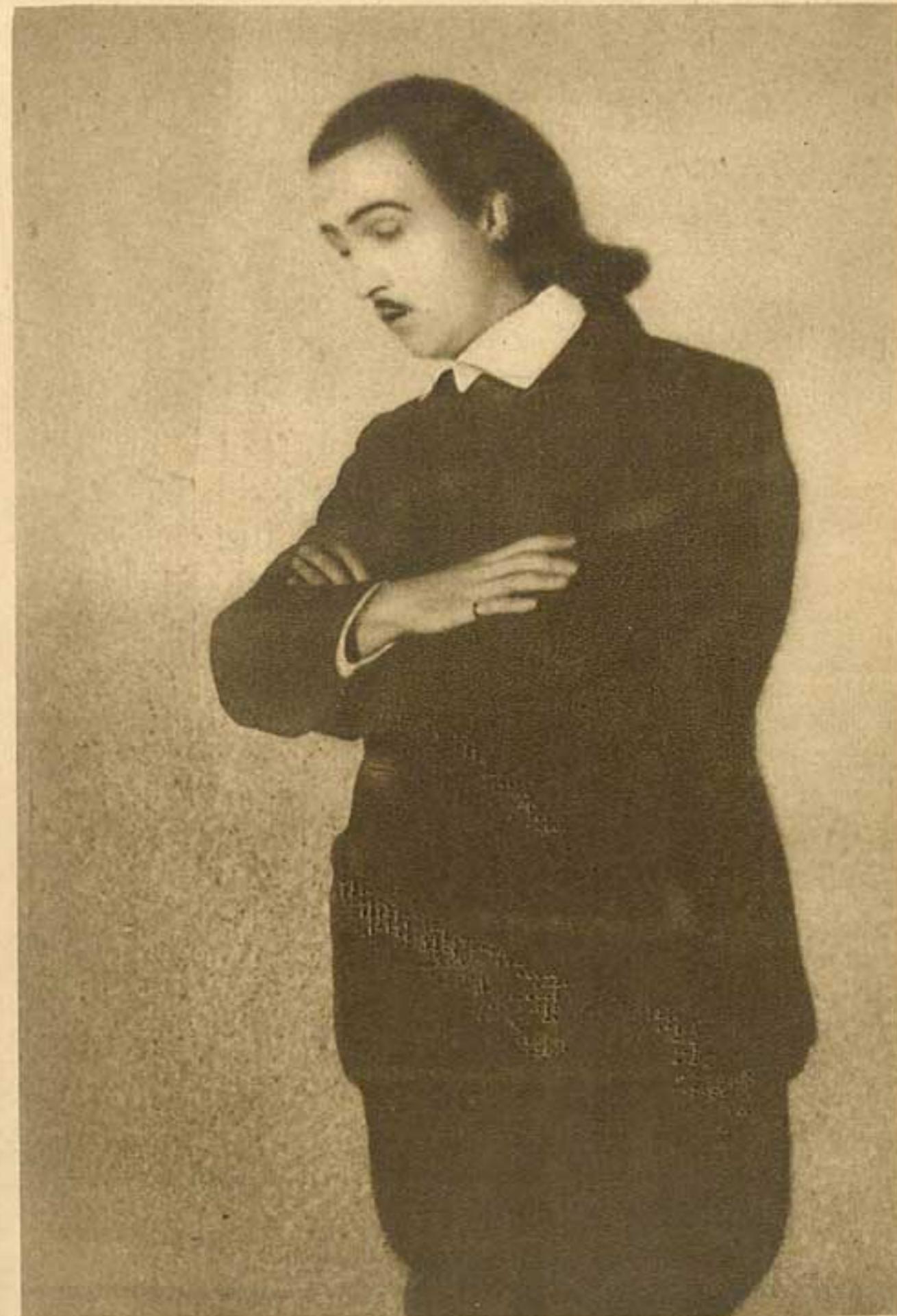
— То би, од прилике, значило, сликовно : између два коца везано је једно дугачко уже, а с обе стране, готово целом дужином — изузима се само П. чин и промена, који зависе од протагониста — вуку многи људи, сваки на свој начин и по својој снази. Хоћели линија све време да иде под конац ? Хоћете ли Ви, г. Гинићу, као редитељ, својом сугестијом моли да одржите све те људе у линији коју је обележио аутор и у правцу, коме је он поставио стрелице ? Ја видим пуно опасности, и зато сам, у своме првом информативном чланку, о комаду «Многаја љета» говорио радије као о «лезедрами», иако он то неће да буде нити то јесте. Проблем је, свакако грандиозан, јер са пуно тешкоћа.

Г. Гинић, уверен у своју ствар и у глумце, своје колеге, прихватио је :

Беговићев „Божји човјек“ у Осијеку : Begovićev „Božji čovjek“ u Osijeku: Ми-
лорад Аћимовић као капетан Ни- lorad Aćimović kao kapetan Nikola.
кола.

— Foto: Rihter, Osijek —

Народно Казалиште у Осијеку : Joso Narodno Kazalište u Osijeku: Joso Mar-
тинчевић као Дамјан у „Божјем човјеку“ од Милана Беговића. tinčević kao Damjan u „Božjem čov-
јеку“ od Milana Begovića.

— Foto Rihter, Osijek —

— А правац је одређен крајом тестамента и интермецијом Јовановим, којега треба што јаче и релефније дати. Зато се морају потенцирати тонови интермеца; зато се маса по где где има да стави под сурдину, јер је створена као објашњење и као неки зачин узлови одређеној Јовану. Код мене све тендира сцени интермеца.

— То је она «промена», пред крај?

— Јест. И све дотле има да се развија, тако рећи, кинематографски, а ту да се глуми. Али, и ако све тендира централној сцени, за мене као за редитеља баш зато је и био врло тежак посао да оне специјалне групице — које је Николајевић уводио у драму и од којих је направио неку врсту модерног хора — уредим и да им дам сценски живот. Тај посао био је у толико тежи што у томе хору, у исто време, делују и појединци и групе, и што је сваки у таквој једној групи уједно засебан индивидуум са својим мислима и плановима.

— Ја сам Јована, у прошлome своме информативном чланку, назвао целим једним хором, разуме се у слици, дав му у неку руку улогу античкога хора у — модерној трагедији. Бар тако сам ја схватио Николајевића — Јована, или сам тако могао да га схватим, али све је то било «узреч» и узгред, и разуме се — парадокс. Ви ми као антитезу дајете групе као «хор» што је, визуелно, свакако исправније, ма да се бојим да ово Ваше није ништа мањи парадокс од мојега, ако бисмо се запитали која је била улога античкога хора и зашто сам се ја послужио сликом. Мени се, тада бар, морало учинити да Јован више коментарише и расветљује ствар него све групе заједно, а да је мање protagonista него они. Носилац идеологије, који није носилац акције: један врло леп и расни баритон из таванице. Хор антички, сведен на једнога чтеца. Уосталом, све ће добити онај карактер који му буде дала Ваша интерпретација и као првог носиоца улоге Јованове и као редитеља комада, и која је у толико меродавнија што има све гарантије да ће се поклонити са интенцијама пишчевим. Ја ћу увек радо признати свој парадокс и погрешку, и молим Вас да поћемо даље...

— Ви знате тежину посла с великим ансамблом, јер позоришни човек, ви с нама, на неки начин, још и сарађујете. Да развијем своје упоређење с хором! Постоји антички хор: то је маса која се као маса креће, али која исто тако стоји на неки начин ван драме. А у модерној драми, у колико је уврђена маса, давано јој је више ритма по у класичној (Хауптманови «Ткачи»), али се појединачно савршиено губио, док је код писца кога ја имам да интерпретирам цела та маса, у исти мах, разбијена у појединце, који делују и појединачно и као маса (сви хоће паре, али један у конзорцији, трећи овако, десети на десети начин...). Николајевић је масу увео у драму и учинио је саставним делом драме, тако да су драма, са својим цен-

тралним сценама и са својим идејама, и та маса нераздвојни. Цео тај режиски проблем ја не бих могао решити, да писам нашао на добру вољу и на разумевање код својих вредних колега и колегиница...

На многа љета

Г. Душан С. Николајевић потиче из једне генерације која има дисциплине и уме бити стрпљива. Поратни критичар који би применио и на предратне људе темпо живота 1926, морао би му замерити што се није јавио као драмски писац још 1904 пошто је рођен 1885! Само што се поратна мерила не могу применљивати на предратне људе. У толико ће, верујемо аплауз бити и сочији и пунији, када 20 фебруара 1926, после једне вечери кад ће предратни Београд доживљавати једну од својих ретких сензација, г. Душан Николајевић буде изазван на сцену, да му кроз сваки нерв, кроз жмарце, затрепти суд покољења.

И да га охрабри на нова дела, док послењи мохиканци још трају и с једне и с друге стране рампе, и по средини.

H. J.

За балетско вече

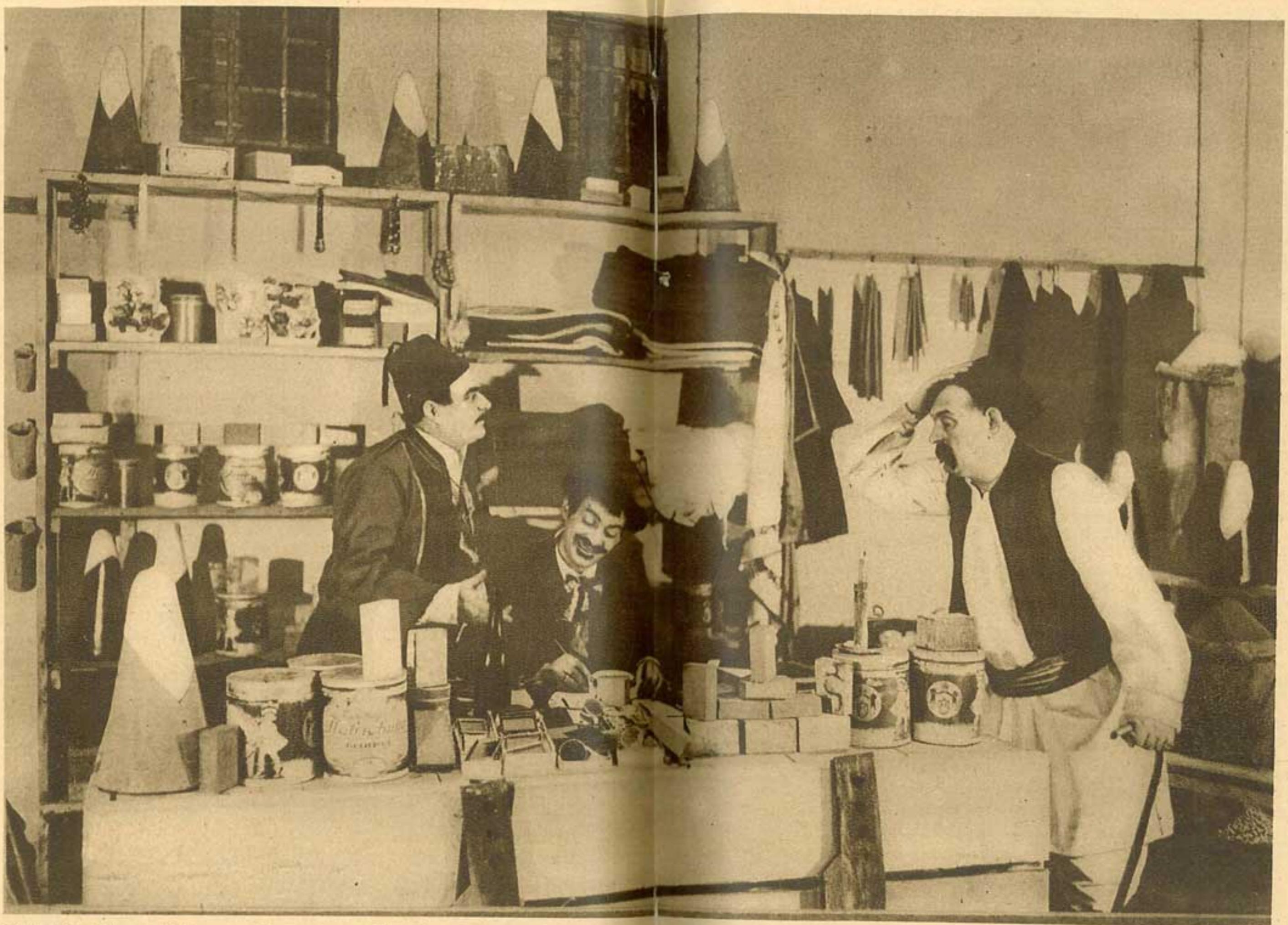
О Лидији Висјаковој и Вацлаву Влчеку, који 18. о. мца приређују у Мањежу вече савремене уметничке игре у корист Материнског Удружења

Биће то оригиналне савремене коморне игре уз музичку пратњу модерних словенских композитора, у оригиналним костимима, рађени по нацртима проф. Франа Краља, признатог словеначког уметника. У свему: 13 игара које соло које у дуетима, а цело вече траје нешто преко 1 и по часа. Г-ђица Висјакова и њен партнерија су наши познаници, јер су већ више пута гостовали по нашој држави, а и на страни. Играли су у Мањежу 1921. г. Одонда имају десет гостовања у Чехословачкој, па у Пољској и у Немачкој. Њихов импресарио налази се у Прагу. На путовањима г-ђицу Висјак прати увек њена мати, а на вечери у Мањежу састојаће се музичка пратња само од гласовира. Иначе, овај играчки пар прати капелију Љубљанског Народног Позоришта, г. Балатка.

О уметности Л. Висјакове и В. Влчека

Доносимо извод из чланска проф. арх. Рада Крегара у Љубљанском «Јутру» од 5. о. мца:

«Пуне су ове игре израза радости и туге, пуни мекоће. Лаке су, често етеричне, пуне снаге, енергије и динамике. Њихов израз је богат, шарен, пун бујне фантазије, па ипак

Реприза Глишићеве »Подвале« у београдском Народном Позоришту:
Вуле Пупавац (Ник. Гошић), Неша, »приватни адвокат« (Златко-
вић) и Живан, сељак (Гинић, режисира комад).

Фото: Влад. Бенчић, Београд

Repriza Glišićeve »Podvalem« u beogradskom Narodnom Pozorištu: Vule
Pupavac (Nik. Gošić), Neša, »privatni advokat« (Zlatković) i Živan,
seljak (Ginić, režира комад)

Foto: Vlad. Benčić, Beograd

економичан, рационалан и сведен на најсуштаственије изразне елементе логичне композиције.

»Плесна уметност оба ова уметника врши подједнак утицај како на душевну осетљивост гледаоца тако и на логично спајање разума са крајњом концентрацијом мисли.

»Игре садашњег њиховог програма јасно казују смер њихова развоја. *Српски плес, хабанера и ленто оријентале* су игре које обухватају поједине националне мотиве, али су у концепцији посве модерни. У дну тих игара које почивају на традиционалним мотивима осећа се утицај немачког експресионизма. Национална карактеристика плесова лежи у ритму кретања и у начину композиције, који извире из музичког дела.

»*Ветар* и *Плес* су композиције лака ритма, готово импресионистичког декоративног карактера. *Скерцо* и *Голивогс Кекзок* су гротеске, пуне дубоке осећајности а не пантомимског изражавања, дате искључиво ритмом кретања.

»Г-ђица Висјакова и г. Влчек покушавају ослободити плесну уметност друге димензије, површине, и раширити је у трећу. У својим плесовима спајају се у једно, допуњујући се међусобно, и испуњавају простор. Некако на међи стоји игра *Пишке*, лака и нежна у покретима, екстремна у композицији. У њој гледалац не сме тражити илустрацију музике, јер ова даје само побуду за уметничко стварање играчице. Игра је лако схватљива, пошто њени изражажни елементи почивају на више или мање натуралистичним мотивима, те делује на фантазију гледалаца. Ни на који начин пак не сме гледалац у играма под називима: »Гномус«, Стари град«, »Тиљерије« и »Самуило Голденберг и Шмуљ«, тражити литерарних особина, натурализма, хармоније ритма и т. д. — те игре немају лакоћу класичног балета. Оне не дају илустрацију или остварење музичког дела. Музичка композиција је у њиховој уметности побуда за стварање. Као што, на пример, слике на изложби чине побуду за композитора да компонује музичко дело истога имена кога је и слика, тако исто, дакле, и те композиције значе побуду за плесачицу да компонује своје плесове, који такође добијају исто име: »Гномус« (натуљак), »Стари град«, и т. д.

»Композитор Мусоргски није мислио скинирати »Тиљерије«, већ изразити један део оног живовања у парку, меко-путног, нежног, сунчаног, пролетњег. Играчица Висјакова пак дала је тој композицији телесну форму дечка који игра. Њено тело, ритмика њенога кретања, облик целокупне плесне композиције изражавају јву свежину, сунчаност нашега бића, не само биће.

»Посве експресионистичкога карактера је плес »Гномус«, натуљак кривих ногу и хода у раскорак; други »Самуел Голденберг и Шмуљ«, два пољска Јеврејина, један богат, други вредан. У тим плесовима тражити естетичне лепоте форме и хармоније кретања је безуспешно.

»... Ликовни материјал играча је његово властито тело, које својим кретањем има да изрази све своје осећаје. У »Бидлу« приближује се г. Влчек најекстремнијем ступњу слободног изражавања, које се више не може назвати ни плесом. Ничег више од традиције, ничег заједничког с плесом валовитог, хармоничног кретања. Од свега остаје једино енергија изражена у напетости и мекоћи мишица, у снази која се претвара у кретање и у ритам. Из стања мirovanja прелази у кретање непосредно, без прелаза; зато је тај плес угласт, крт, скроз бруталан, али логичан у композицији, строг у ритму. Суштина свега је пак динамика.

»Из игара оба уметника јасно се осећа стремљење да се оствари слободна плесна уметност логична у композицији, егзактна у форми, пуне енергије која ствара кретање као једни прави израз живота...«

У Загребу

Представе за „шири пук и сељаштво“

Од како је управа казалишта, почетком ове сезоне, још пре доласка г. Радића на министарску фотељу и независно од њега, одлучила да уведе представе сељачке и за ширу грађанску публику, давани су ови комади те врсте:

1. *Диогенеш* од Титуша Брезовачког, комад пун класичне комике, који је г. др. Гавела режирао у стилу комедије дел арте.

2. *Црна краљица* од Фрајденрајха (чији су се „Границари“ давали такође), у ствари чарсбна игра, коју је г. Иво Рајић дао сасвим стилизовано.

3. *Златарево злато*, драматизација Иванова (исеудоним) познатог романа Аугуста Шеное, који је био пун одушевљења за „варенке прањице“ загребачких Гричана. Ову реалистичку драму историјска предмета, зачињену романтиком драгом широкој публици, режирао је г. Тито Штроци реалистички.

Тако су широкој публици, у три разне приступачне представе, дате три разне врсте режије, цело једно откриће за тај искозоријни свет који толико воли театар — на свој начин.

4. *Мотија Губец*, драма Мирка Боговића, давана пре неки дан као V. народна представа. Ова драма, која је дата у 5 чланова са 11 слика, штампана је још 1859. г., а први пут играна 1878. Сад је режирао г. Јоза Ивакић. Историска позаднина драме је позната сељачка буна у Хрватској из 1672. г., која је угушена у крви, а г. је драматичар радију сконцеатрисао еко вође Матије Гунца. Осим Боговићеве трагедије која се сада давала, постоји и драматизација В. Пре на романа А. Шеное, под истим насловом.

„Анфиса“ од Леонида Андрејева у Скопљу, режија А. Верешчагина. Ј чин, с десна на лево: А. Лескова (Анфиса), Д. Раденковић (Костомаров), М. Орловић (Бака) и Д. Марковић (Нина).

„Anfisa“ od Leonida Andrejeve u Skopljju, režija A. Vereščagina. Ј чин, с десна на лево: A. Leskova (Anfisa), D. Radenković (Kostomarov), M. Orlović (Baka) i D. Marković (Nina).

Анфиса у скопљанском Народном Позоришту: А. Лескова (Анфиса) и Д. Раденковић (Костомаров).

— Фото : Урош Вучерић, Скопље. —

Златковићка (Драга) и Божњаковић (Милка, пасторка) у Глишићевој „Подвални“ у београдском Нар. Позоришту.

Zlatkovićka (Draga) i Bošnjakovićeva (Milka, pastorka) u Glišićevoj „Podvalni“ u beogradskom Nar. Pozorištu.

Нушићев „Свет“ на руском у Манежу : Каја, служавка (Конради), Стана (Нильскаја), Тома (Сергијев), Нада (Чаљејева), Јелинка (Ј. Јелина) и Сима (Трунов, десно).

Nušićev „Svet“ na ruskom u Manežu : Kaja, služavka (Konradi), Stana (Nilj-skaia), Toma (Sergijev), Nada (Čaljejva), Jelikica (J. Jelina) i Sima (Trunov, desno).

— Фото : В. Бенчић, Београд. —

Није лако

Чулић у Загребу

Наш познаник са београдског гостовања Мате Чулић-Драгун, певао је у загребачкој опери у »Травијати« с пајвећим успехом. Загребачка критика била је једнодушна у констатовану лепих квалитета овог одличног певача, али у исти мах бележи чињеницу да су у Загребу места баритониста попуњена врло јаким снагама — Хржићем и Приможићем, као и младим Цвејићем — а да нису, требало би свакако настојати да се Чулић добије за загребачки театар.

По овоме случају Мате Чулића—Драгуна види се како је то тешко кад се човек отисне у свет и изгуби контакт са својом земљом и са својом генерацијом, и да критеријуми никад нису нити могу бити апсолутни у овом нашем свету где је све релативно.

До краја сезоне

Народно Позориште у Скопљу: „Анфиса“ = „У затишју“ = М. Оливијери у оперети = Репертоар до краја сезоне. = Нема кризе!

Приказом драме »Анфиса« од Леонида Андрејева Народно Позориште у Скопљу одржало је једну велику уметничку победу, јер су и ансамбл, и штимунг и декор, које је створио наш вични редитељ А. Верешчагин дали пуно фантазије, ширине мисли и дисциплине воље.

Стварну уметничку креацију дала је г-ђа А. Лескова, која је играла насловну улогу, веома тешку, пошто треба да оправда проблем тројања љубавника не из освете нити из користољубља, већ зато да би сачувала његову љубав. Решавајући тај проблем, г-ђа Лескова искртала је једну лепу уметничку линију. Г. Ђ. Раденковић (и ми имамо једног талентованог Раденковића), у улози Фјодора Костомарова, дао је своју најбољу креацију. То исто можемо рећи и за г. Ј. Срдановића. Остале улоге, и мале и велике, биле су израђене до у танчине.

Комад г. У. Дојчиновића »У затишју« прошао је непримећен. Мислимо да томе није криво ни саже нити фабула, већ нагомиланост чисто спољних епизода.

Наслађивали смо се чистом свежином органа и темпераментношћу г-ђе М. Оливијери, која гостује код нас у оперетама: *Мамзел Нитуш, Гејша, Мадам Помпабур, Лепа Јелена* и у *Коштани*. Ми имамо још једну певачицу, г-ђу А. Дорјан, коју је један критичар крстког »колоратурним сопраном«, без обзира на то што лирско-драмски сопран г-ђе Дорјан прелива на »мецо«.

Према нашим обавештењима, репертоар нашега позоришта овакав је, до краја сезоне: г. *Вереишчагин* режираће *Војновића* »Госпођу са сунцокретом«, затим Шекспирову »Принипомљену злочину«, Стефановића »Смрт Уроша V.«, Кулунџића »Поноћ«, Плаутовог »Хвалисавог војника«, Стриндбергову »Госпођицу Јулију«, Вајлдову »Флорентинску трагедију«, Молијеровог »Жоржа Дандена«, Скрибову »Адриен Лекуврер«. Г-ђа *Лескова* режираће: »Њу« од Осипа Димова и »Бог освете« од Шалома Аша. Г. *Срдановић*: Нушићеву »Велику недељу« и »Пег, срце моје.«

Ових дана један део трупе са г-ђом Лесковом на челу гостовао је две вечери у Велесу са лепим моралним и материјалним успехом. Сада, по духовито израђеном и врло практичном плану управника г. Карадића овакви »излети« у провинцију улазе у известан систем. Док се у Скопљу систематски развија и отаљава репертоар, глумце незапослене у једном или другоме комаду шаље управа у Велес, Куманово, Лесковац, Врање, и т. д. На тај начин је апсолутно искључена могућност кризе, која обично долази код свих обласних позоришта чим — гране пролеће.

С. Д. Г.

Извијдан

Алфред Кер, у Паризу. А приредио му је то „зенитистички амбасадор за Европу“, Бранко Ве Польански

Нознати немачки театрски критичар *Алфред Кер*, који већ 15 година пише у »Берлинер Тагблату« фамозне критике од по неколико заједњивих редака, и веома претенциозне путописе, и који је данас — због свог отвореног непријатељског става према свету, што њега не признаје првим критичаром после Лесинга — несимпатичан не само немачкој младој литерарно-театарској генерацији већ младом духу Европе уопште, дешао је у Париз да одржи неколико предавања. Та чињеница — после акције г. Фирмена Жемије у Берлину и у Бечу, а о којој смо и ми имали интервју са г. Жемијем — да се зближе бар немачки и француски театр, идеално је симпатична, али личност Алфреда Кера није баш нимало згодна, да буде први корак тог зближавања.

Кер је лепо дочекан у Паризу и штампа, нарочито литерарна припремила је духоре. — У »Нувел литерер«, и т. д., изашли су дитирамби Керу, па је он сада и једно предавање из Сорбоне. После тога је имао говорити у *Salle des Savants*. Бив. министар просвете г. Иво Делбос отворио је конферансу, а после тога узео је реч г. Бранко Ве Польански.

Нова Тијардовићева оперета у Сплиту:
„Мала Флораме“, II. чин: Долазак ју-
нака коте 212, поручника Краљеве Гар-
де Петра Петровића (Ное Матошић).

Nova Tijardovićeva opereta u Splitu:
„Mala Floramye“, II. čin: Dolazak ju-
naka kote 212, poručnika Kraljeve Garde
Petra Petrovića (Noe Matošić).

„Мала Флораме“, нова Тијардовићева
оперета у сплитском Народном Позо-
ришту, III. чин: Флорами (Зл. Радица),
мис Ивлии Бјутифлауер (Мица Шеку-
лин), Марица (Винка Новак), Тонкица
(Чеко), Мирко (Ное Матошић), Шјор
Бено (Бр. Ковачић), Маринко (Зл.
Башић), Звоне (П. Шерић), Шјор Филе
(Кр. Зуро), шјор Дане (Ј. Јеремић,
са аутором Ивом Тијардовићем).

— Foto Olympia — (P. Ruljančić), Split —

„Mala Floramye“, nova Tijardovićeva
opereta u splitskom Narodnom Pozo-
rištu, III. čin: Floramye (Zl. Radica),
miss Evelyn Beautyflower (Mici Šeku-
lin), Marica (Vinka Novak), Tonkica
(Čeko), Mirko (Noe Matošić), šjor Bero
(Br. Kovačić), Marinko (Zl. Bašić), Zvone
(P. Šerić), šjor File (Kr. Zuro), šjor Dane
(J. Jeremić, sa autorom Ivom Tijar-
dovićem).

Г-ђа Лидија Висиакова приређује 18
фебруара у београдском «Манежу» ба-
летско вече у корист Материнског
Удружења.

Gđa Lydia Wisiakova priredjuje 18
februara u beogradskom «Manježu» ba-
letsko veče u korist Materinskog
Udruženja.

Елем, г. Бранко Ве Польански — пише ових дана у јубиларном броју „Зенита” — „путује за Париз да преузаме дужност зенитистичког амбасадора за Европу и да заборави неправде и туге своје отаџбине”. И г. Бранко Ве Польански је искрено заборавио све неправде које смо му панели, и њему и зенитизму, и схватио озбиљно дужност амбасадора и... узео реч.

„И опшtro ћиротестовао против Кера, цитирајући према „Буктињи” бечлије Карла Крауса Керову песму из почетка рата:

Jeder Stoss ein Franzos' — jeder Schuss ein Russ — alle Serben müssen sterben! (Сваки убод, један Француз — сваки метак један Рус — а сви Срби морају умрети).

Тада се дигла сијона галама, лупа и звијдање, али је Кер ипак одржao предавање, после кога је поново био извијдан. Сутрадан му је имао бити приређен неки свечани ручак, али је Кер првим јутарњим возом кренуо за Немачку, не сачекавши даље почасти.

Дилетанти

Позоришне »ферије« у Дубровнику: сезона „вељуна“

Последња представа у нашем позоришту била је 2. јануара ове године, а наше глумце, по свој прилици, нећемо имати прилике видети чак до почетка марта. Дакле, двомесечна пауза или, како овде говоре, двомесечне »ферије«.

Узрок је томе што је сад наш театар заузет разним маскираним баловима, који се овде зову „вељуни“. Најзад, ваљада ни ти блажени вељуни неће трајати дуже од та два месеца! Али наша вредна управа театра хоће да искористи и време и прилику, па да и најширој публици пружи уживања у уметности. И зато се потрудила и добавила неколико филмова. Због тога се сад и остала, она права позоришна публика мора да задовољи уметницима с платна.

Маскенбалове могу посећивати само људи који имају начина растати се од новаца а да и не осете; а уметност платна иду гледати само они који се диве Хари Пилу и Дугласу Фербенксу, и не могу се тако олако раставати он новаца. Пошто и тој публици морамо дати нешто, позориште ће мало да почива.

Јер немамо у граду других локала, у којима би се могло дати што више осим неке актовке са 3—4 лица. С друге стране, обе дружине имале су да претрпе једну малу кризу: Дубровачка Казалишна Дружина морала је чекати цео месец јануар г. Матијевића, који је био позван у Сарајево на једномесечну вежбу, а г. Матијевић се истиче у свима салонским комадима, особито као салонски љубавник; Дубровачка Позоришна Дружина, исто тако, претрпела је кризу одласком г-ђе Беговић

у Загреб кући својој. Г-ђица Беговић је кћи књижевника г. Милана Беговића, и она је најјача од дама на бини у Дубровнику; осим тога, она је била и редитељ ове дружине а, како изгледа, неће се вратити пре ускршњих празника.

Чује се да се и једна и друга дружина спремају да у месецу марта наставе рад, па ће за то за време ферија да припреме неке лепе ствари.

Дубровачка Позоришна Дружина спремила је »Малу Бираги«; затим спрема Нушићевог »Народног посланика«. А Дубровачка Казалишна Дружина спремила је »Малу чоколадарицу«; затим спрема Нушићево »Тако је морало бити«. И још, проноси се вест да ће спремити и Војновићев »Еквиноцију«, па су већ и од општине затражили неку припомоћ. Конте Иво Војновић је почасни председник Дубровачког Казалишног Друштва и, кажу, замолиће г-ђу Нину Вавру из Загреба, да она интерпретира Јеле у »Еквиноцију«.

У Дубровнику влада велико интересовање за »Еквиноцију«, јер има већ неких 25 година, да сами дубровчани нису приказали овај чисто дубровачки комад, као што би сада, ето, опет био случај.

B-ић

у Паризу

Пол Жералди, „Робер и Мариана“ и позориште љубави

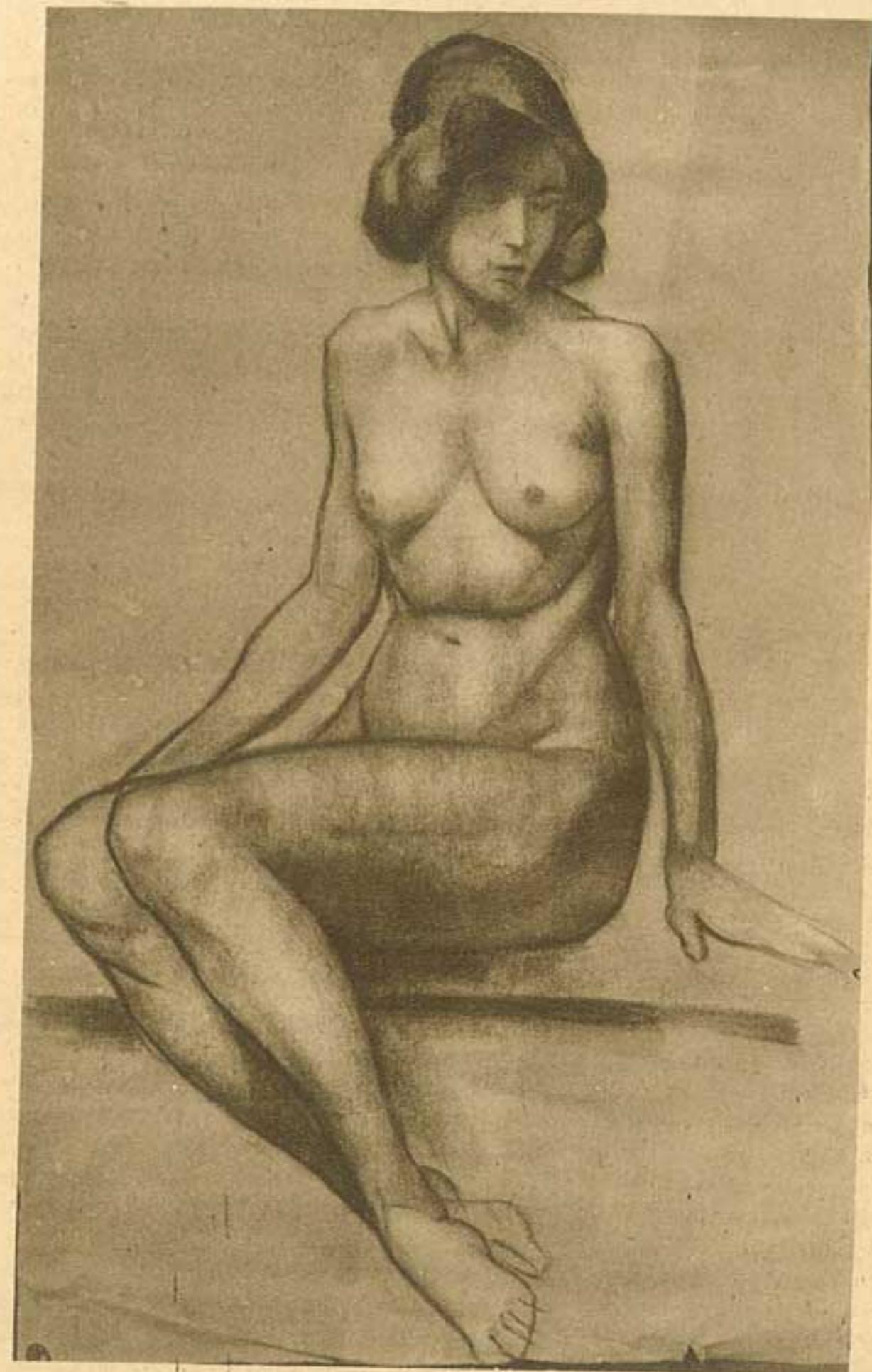
Као и Порториш, Пол Жералди пише своје „позориште љубави“. После Волети дао је сада, у Француској Комедији, комад *Робер и Мариана*, „који би се — пише један критичар — мирне душе могао звати и *Залубљена жена*, да тај наслов већ није узео онај који му је био учитељ“. Јер П. Жералди пручава љубав кроз душу жене. У књижевности, почeo је осећајима и мало сладуњавим поемама, које су усхићавале жене.

Другом страном свог темперамента П. Жералди потсећа на Алфреда де Вињи. По начину писца „Самсоновог гњева“ залубљени пар њему изгледа као развојен неким основним ентомонтијом. Жена и човек су противници. Страст им пружа један тренутак обмане да се разумеју и пројимају једно другим. Али се брзо налазе очи у очи једно против другог, јер они не говоре истим језиком. Апсолутна љубав не постоји. Такав је, на крају крајева, разочарани закључак обог суптилног распуштањивача љубави.

У Волети растурање пара имао је за праузрок поступно увлачење треће личности. У Роберу и Мариани растурање пара ћастаје по себи, из оног принципа разорења који у себи почи свака љубав. Међутим, Робер и Мариана могли би бити популарни срећни. Он има и снагу, и памет, и покретљивост, и

Проф. Франц фон Штук: Спарна ноћ. Prof. Franz von Stuck: Schwule Nacht

В. Поморишац: Студија — акт из ате-
љеа, у Београду. V. Pomorišac: Studija — akt iz ateljea,
u Beogradu.

Репродукција: Макарије А. Д., Београд-Земун.

богатство. Она узвишена осећања и дух. После две године они су једно другоме готово страни. Маријана не подноси чак ни мисао да није у стању испунити сама живот свога мужа. Пребацује му што је занемарује за љубав послова. Она је заљубљена жена, која је више обманута у поносу него путено. Одатле њихов духовни развод брака, унутра. Робер осећа противудар. Губи унутршњу равнотежу и лену своју енергију. Он је кукавац, кога носи материца. А тада му се враћа жене. Она је напала занимање: биће му заштитница и утешитељка.

Ако се сиђе до дна мисли ауторове, наћи ће се да се за њенска љубав концентрише у некој врсти материјске нежности. Зато нам он увек и изводи на сцену парове без деце. Природа, која се постарала за све, има много простије путеве да утоли ту потребу жене за материјством. Јунакиње Пола Жералди, затворене у своју љубавну себичност, остаће за нас нека нарочито изузетна створења.

Ф и л м

Стражка Мери Пикфорд

Дуглас Фербенкс је ради заштите своје жене Мери Пикфорд најмио оружану стражу. Он, истина, не признаје да се плаши да је поново не одведу и отму, али вели хоће да је заштити од свих могућих противника, које наилазе из Лос Анђелоса.

У мају прошле године откривен је план за отмицу и одвојење Мери Пикфорд и других неких филмских старова. Два уловљена осуђеника осуђени су строго: један на десет година, други доживотно, док је трећи ослобођен.

Анекдоте

Како се пунило позориште на Цетињу

Ми у престоничкоме театру имамо два редовна члана који су били управници цетињског позоришта пок. краља оди. кнеза Николе: Мику Миловановића и Гинића. Једну успомену из уста Миловановићевих донели смо већ, а сад препричавамо оно што прича Гинић при чаши вина.

Стављена једне вечери на репертоар, »Балканска царица« од кнеза Николе требало је да се игра пред потпуно празном кућом. Одавно већ прошло је време да се диге завеса, али је гледалиште било потпуно празно. Кад нема у позоришту кнеза, нема ни публике; кад је у позоришту кнез Никола, гледалиште је препуно. И већ је Гинић са министром просвете уговорао да представу откаже, кад одједном, већ око пола десет, одиекуд наиђе кнез.

— Да откажемо, Господару!

— Неће се отказивати, причекајте мало!

Рече господар и седе у ложу. Ађутанти и неки људи растрчаше се по вароши, у поћи, и већ после десетак минута кућа се почела озбиљно пунити. Свет је долазио журно; људи задихани, просто су упадали у дворану. Многи дремљиви, обучени на двоје на троје, трљали су очи: видело се да долазе из постеље. Неки су дотрчали у папучама и домаћим ципелама. За петнаест минута од доласка кнезове представе »Балканске царице« могла је почети. Директор позоришта и министар Просвете добили су од кнеза лекцију како се пуни кућа.

Игра се гошподарев комад: чикам тога поданика који би био позван и не би се одазвао позиву. И све је било спремно да пљеска, али није смело почети, док гошподар не би дао сигнал. И тешко си га онаме који се не би одушевио кад излети аплаус из гошподареве ложе!

Гинић је са Цетиња побегао. Претходно је тужио кнеза суду за неплаћање плате. Био је то велики скандал, и саветовали су му да бежи, пријатељи. Побегао је пешке, јер није имао средстава за подвоз. Увесељавали су Гошподара!

Ко. Ј.

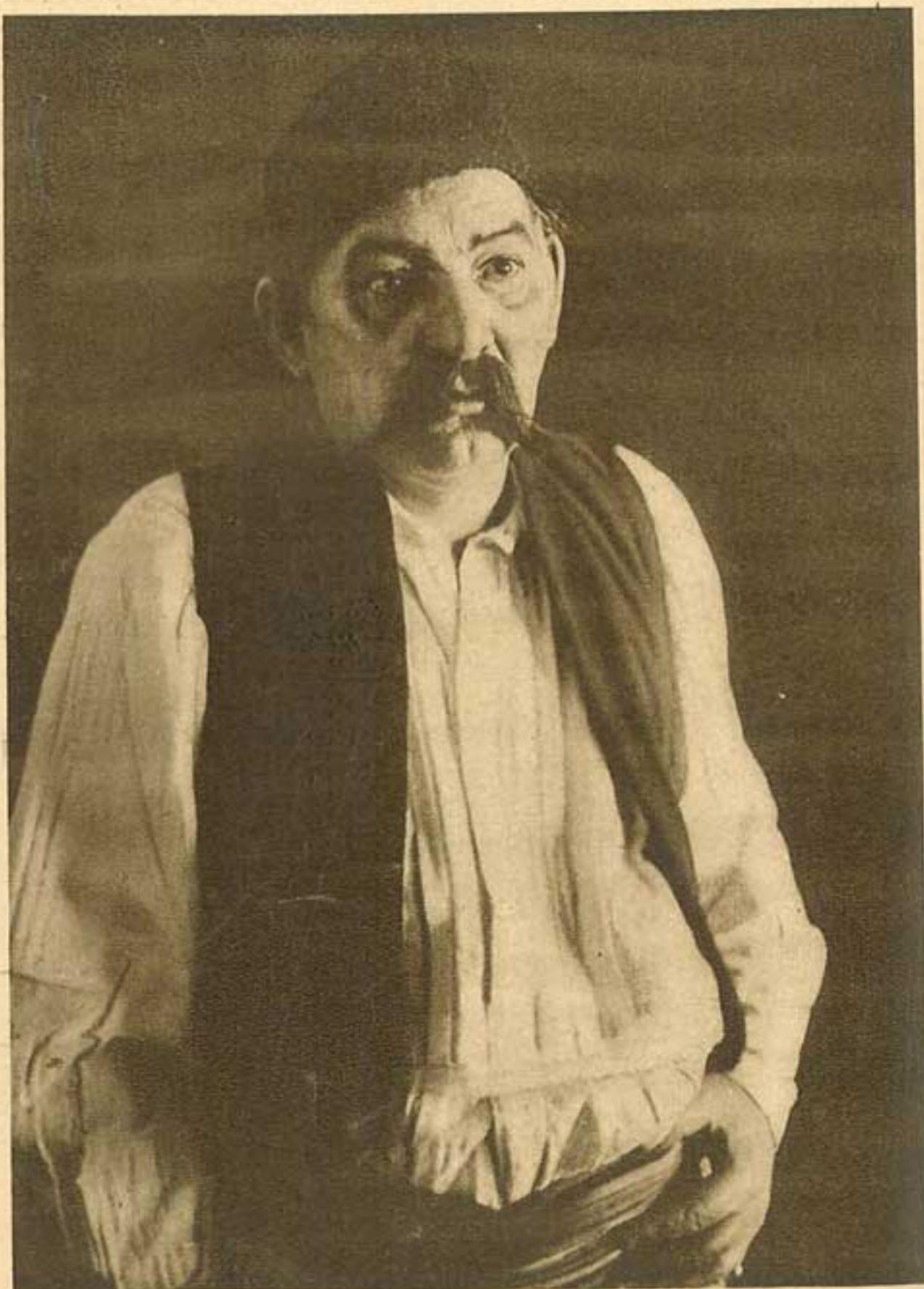
ЧУВАЈТЕ СВОЈЕ ЛИЦЕ

ој штетног учника сапуна, који Вам произвађа бубуљице, лишаје, преранс наборе и пне кожне маље. Употребљујте за прање лица једино перфектно од много лечника препоручено средство Паришку емуланжу

„Visagine Adelina Patti“

чиме ћете постићи трајну свежину тена и ослободити се свију кожних нечистоћа. Признанице стију дневно. Добива се у лекарима, дрогеријама и парфимеријама уз цену од 30 динара по бочици: — Главно стовариште за Југославију;

Загреб, Гајева улица 8

Гинић, као Живан-сељак у Глишићевој «Подвали», у Београду. Његова је и режија комада.

Ginić, kao Živan-seljak u Glišićevoj „Podvali“, u Beogradu. Njegova je i režija komada.

— ФОТО : Вл. Бенчић, Београд. —

Одговорни уредник Никола Б. Јовановић. Власник „Илустрација“, Београд. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Косовска улица, 11. — „Макарије“ А. Д. Земук.